

Mülteci Kadınlara Kulak Vermek:

İzmir'deki Suriyeli Mülteci Kadınların Haklar, Koruma ve Gönüllü Geri
Dönüş Üzerine Görüşleri

(Kasım 2025 – Haziran 2026)

Tematik Rapor | Haziran 2026 | Mültecilerle Dayanışma Derneği

Mülteci Kadınlara Kulak Vermek: İzmir'deki Suriyeli Mülteci Kadınların Haklar, Koruma ve Gönüllü Geri Dönüş Üzerine Görüşleri (Kasım 2025 – Haziran 2026)

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Bu tematik rapor Haziran 2026 tarihinde yayınlanmıştır.

© Bu rapor, kaynak göstermek kaydı ile özgürce kullanılabilir, çoğaltılabilir ve dağıtılabilir.

Kapak görseli OpenAI ChatGPT ve Google Gemini kullanılarak oluşturuldu.

Bu yayın, Türkiye Aile Planlaması Vakfı (TAPV) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından yürütölen Sivil Toplum Destek Programı desteği ile hazırlanmıştır. Yayının içeriği yalnızca Mültecilerle Dayanışma Derneği sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde TAPV ve/veya UNFPA'nın görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu programın mali desteği Norveç Hükümeti tarafından sağlanmaktadır.

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Adres: Uğur Mahallesi 848 Sokak No:16

Konak / İzmir / Türkiye

Tel : 0090 232 483 54 21

E-posta: bilgi@multeci.org.tr

Web sitesi: multeci.org.tr

Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der), 2008 yılında kurulmuş, Türkiye'deki mültecilerin, göçmenlerin ve sığınmacıların haklarını savunmayı amaçlayan, bağımsız ve hak temelli bir sivil toplum kuruluşudur. Misyonu doğrultusunda Mülteci-Der; hukuki yardım sağlamakta, kırılgan durumdaki bireyleri desteklemekte ve Türkiye'nin politika ve uygulamalarının uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu olmasını sağlamak için çalışmalar yürütmektedir. Dernek; **European Council on Refugees and Exiles (ECRE)** ve **Mülteci Hakları Koordinasyonu** başta olmak üzere çeşitli ulusal ve uluslararası ağların aktif bir üyesidir.

Mülteci-Der, göçmen, sığınmacı ve mülteci toplulukları içerisinde yeterince temsil edilmeyen ve dezavantajlı gruplarla düzenli olarak odak grup toplantıları düzenlemektedir. Bu küçük ölçekli, derinlemesine toplantılar, özel ve güvenli ortamlarda gerçekleştirilerek, katılımcıların deneyimlerini paylaşırken kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri sağlanmaktadır. Bu oturumların temel amacı, söz konusu hassas grupların karşılaştığı farklı deneyimler ve zorluklar hakkında daha derinlemesine bir anlayış kazanmaktır. Ayrıca, bu tartışmalardan elde edilen bilgiler, Derneğin göçmen, sığınmacı ve mültecilere yönelik destek ve hizmetlerine ilişkin kurumsal stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kapsayıcı bir diyalogu teşvik ederek, Dernek, en fazla dışlanmış bireylerin seslerinin duyulmasını sağlar; böylece onların özel ihtiyaçlarına yanıt veren, haklarını savunan ve iyi olma hallerini destekleyen, hedefe yönelik programların oluşturulmasına katkıda bulunur. Atölye çalışmaları aynı zamanda topluluk oluşturma, güçlenme ve çoğu zaman daha geniş tartışmaların dışında bırakılan kişilerin yaşam deneyimlerini yansıtan çözümlerin geliştirilmesi için bir platform işlevi görür.

Bu tematik rapor, bu odak grup görüşmelerinde istişare edilen fikirlere dayanarak hazırlanmıştır. Ele alınan konular, tüm odak grup katılımcılarının, benzer grupların veya Türkiye genelindeki bireylerin görüş ve deneyimlerini kapsamamaktadır. Bu rapor, durumun bir kesitini sunmayı ve odaklanılan dezavantajlı grupların karşılaştığı sorunları görünür kılmayı amaçlamaktadır.

İçindekiler

1. Yönetici Özeti	5
2. Giriş.....	7
3. Metodoloji.....	10
4. Temel Bulgular	12
4.1. Toplumsal cinsiyet rolleri ve göçün etkileri	12
4.2. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet: farkındalık ve tutumlar	13
4.3. Erken ve çocuk yaşta evlilik	14
4.4. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı	15
4.5. Aile hukuku.....	16
4.6. Geçici koruma altındaki haklar ve sağlık hizmetlerine erişim.....	18
4.7. Gönüllü geri dönüş	19
4.8. Kuruluşlarla temas ve kadınların talepleri	21
4.9. Uzman ve paydaş toplantısından izlenimler	23
5. Sonuç	25
Ek I: Odak Grup ve Bilgilendirme Toplantıları.....	27
Ek II: Anonimleştirilmiş Katılımcı Listesi.....	29

1. Yönetici Özeti

Kasım 2025 ile Haziran 2026 arasında Mülteci-Der, İzmir’de geçici koruma altındaki Suriyeli mülteci kadınlarla bir dizi bilgilendirme ve odak grup oturumu düzenlemiştir. Bu rapor, katılımcıların paylaştıklarını ortaya koymaktadır. Rapor beş temayı kapsamaktadır: toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, aile hukuku, geçici koruma altındaki kişilerin hakları ve gönüllü geri dönüş. Oturumlar, Aralık 2024’te Suriye’de yaşanan iktidar değişikliğinin ve geçici koruma altındaki kişilere sunulan hak ve hizmetlerde yapılan bir dizi düzenlemenin ardından, bir değişim döneminde gerçekleşmiştir. Bulgular sınırlı sayıda katılımcının görüşlerini yansıtmakta olup istatistiksel olarak temsil edici değildir; kadınların dile getirdiği kaygı ve taleplerin kayda geçirilmiş hâlidir.

Oturumlar boyunca kadınlar, birbirinden bağımsız sorunlardan ziyade, birbiriyle bağlantılı kararlarla karşı karşıya olduklarını ifade etmişlerdir. Türkiye’de kalmak mı yoksa Suriye’ye dönmek mi sorusu her temada öne çıkmıştır. Katılımcılar, gönüllü geri dönüşü aileleri bölen bir konu olarak tanımlamış; erkeklerin çoğu zaman dönmeye daha eğilimli olduğunu, Türkiye’de büyümüş çocuk ve gençlerin ise buna güçlü biçimde direndiğini, kadınların ise sıklıkla bu ikisi arasında kaldığını belirtmişlerdir. Konut, okul, sağlık hizmetleri ve Suriye’de temel altyapının yokluğunu, geri dönüşün henüz mümkün olmamasının nedenleri olarak göstermişler; birçok katılımcı, geri dönen yakınlarının bu kararından pişman olduğunu aktarmışlardır. Geri dönüşle ilişkin bilgiye kadınlar, büyük ölçüde kurumlardan değil, yakınları ve sosyal medya aracılığıyla ulaşmaktadır.

Sağlık hizmetlere erişim, tekrar eden bir kaygı konusu olmuştur. Katılımcılar; 2026’nın başında yürürlüğe giren ve sağlık hizmetlerine erişimlerini Türkiye vatandaşlarınıninkine daha yakın hale getiren bu düzenlemeyle, sağlık hizmetleri için geçici koruma altındakiler arasında tutarsız biçimde ücret alınmasını, kimlik kayıtlarının pasif olmasını ve neyin kapsandığına dair belirsizliği anlatmışlardır. “Kapalı mahalle” kayıt uygulamasının, ailelerin nerede yaşayabileceğini sınırladığı belirtilmiştir. Bazı katılımcılar, Suriye’deki gelişmelerin ardından, kamu kurumları da dâhil olmak üzere

nefret söylemine ve ayrımcı muameleye maruz kaldıklarını bildirmiştir. Çoğu zaman ilk olarak sosyal medyadan duyulan, geçici korumanın geleceğine ilişkin belirsizlik de başlı başına bir kaygı kaynağı olmuştur.

Toplumsal cinsiyet, aile hukuku ve sağlık konularında oturumlar hem bilgi birikimini hem de tereddüdü ortaya çıkarmıştır. Katılımcıların birçoğu çocuk yaşta evlendirilmiş, bu deneyimlerini kızları açısından düşünmüş ve çoğu zaman Türkiye'ye geldikten sonra kararlarını değiştirdiklerini anlatmıştır. Kadınlar; dini ve resmi nikâh, velayet ve belgeler konusunda ayrıntılı aile hukuku soruları yöneltmiş ve sıklıkla vatandaşlık hakkında soru sormuştur. Sağlık konusunda kadınlar taramaları biliyor ancak korku ve pratik engelleri dile getiriyordu; bazıları, oturumların daha önce çekindikleri sağlık hizmetlerine başvurmaları için kendilerini cesaretlendirdiğini söylemiştir.

Katılımcılar, oturumları hem bilgi edinme hem de destek alma açısından değerli bulmuş, katılımcı yönetime olumlu yaklaşmış ve bu oturumları yürütecek iyi bir uzmanın hangi özelliklere sahip olması gerektiğine ilişkin görüşlerini paylaşmışlardır. Daha fazla aile hukuku ve kadın hakları oturumu, psikolojik destek, iş bulma konusunda yardım, ev yakınlarında etkinlikler ve kurumlardan net bilgi talep etmişlerdir. Uzman ve ortak kuruluşlarla yapılan bir kapanış toplantısında; bu çalışmanın etkili yöntemleri, bilgiye sahip olmak ile harekete geçmek arasındaki boşluk ve mülteci kadınların karşılaştığı kendine özgü engeller üzerine düşünülmüştür. Veriler; erişilebilir bilgiye, hukuki ve psikolojik desteğe ve mülteci kadınlara ayrımcılık yapmayan hizmetlere olan süregelen bir ihtiyaca işaret etmektedir.

2. Giriş

Türkiye, dünyanın en büyük mülteci nüfuslarından birine ev sahipliği yapmaktadır; bunların çoğunluğunu geçici koruma altındaki Suriyeliler oluşturmaktadır. ¹ Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi verilerine göre, 2024 sonu itibarıyla geçici koruma altında yaklaşık 2,9 milyon Suriyeli kayıtlıydı. ² Bu sayı, Suriye'deki gelişmelerin ardından gönüllü geri dönüşlerin artmasıyla izleyen dönemde düşmüş ve 2025 Mayıs ayı sonuna doğru yaklaşık 2,7 milyona inmiştir. ³ Nüfusun coğrafi dağılımı eşit değildir. Kayıtlı kişilerin yarısından fazlası, Türkiye'nin seksen bir ilinden beşinde yaşamaktadır; en yüksek sayıya İstanbul ev sahipliği yapmakta, bazı güney illerinde ise geçici koruma altındaki kişiler yerel nüfusun yaklaşık yüzde 10 ila 15'ini oluşturmaktadır. ⁴ Bu raporun temel aldığı İzmir, daha küçük ama yine de önemli bir topluluğa ev sahipliği yapmaktadır. Kadınlar ve çocuklar, geçici koruma altındaki nüfusun büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. ⁵

Geçici koruma, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve Geçici Koruma Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Yasal olarak kalma hakkı ile sağlık ve eğitim dâhil bazı hizmetlere erişim sağlar; ancak kalıcı bir statü değildir ve uzun vadeli ikamet ya da vatandaşlığa açık bir yol sunmaz. Geçici koruma altındaki kişiler bir ilde kayıtlıdır ve iller arasında seyahat etmeleri belirli kısıtlamalara tabidir. Hizmetlere erişimleri, kayıtlı oldukları ile ve kayıtlarının durumuna bağlıdır. Kadınlar için bu çerçevede, gündelik hayatın birçok yönünü belirler: bir ailenin belirli bir mahallede konut kiralamayı kiralamayacağını, bir çocuğun okula kaydolup kaydolamayacağını, bir tıbbi muayenenin ücretsiz yapılıp yapılmayacağını ve ailenin bir arada kalıp kalamayacağını belirlemektedir.

Bu raporun kapsadığı oturumlar, Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yönelik politika ortamının önemli ölçüde değiştiği bir dönemde gerçekleştirilmiştir. En önemli gelişme,

¹ UNHCR Türkiye (2026), *Yıllık Genel Bakış – 2025*, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/120539>

² Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Koruma istatistikleri, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27> (2024 sonu rakamı: 2.901.478).

³ 29 Mayıs 2025 itibarıyla yaklaşık 2.710.476 rakamı, Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Koruma istatistikleri, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

⁴ Geçici koruma altındaki Suriyelilerin illere dağılımı için bkz. Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Koruma istatistikleri, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

⁵ Geçici koruma altındaki nüfusun yaş ve cinsiyet dağılımı için bkz. Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Koruma istatistikleri.

Aralık 2024'te Suriye'deki rejimin düşmesidir. Önceki rejimin düşmesi, yıllar sonra ilk kez geri dönüş sorusunu yeniden gündeme getirmiş ve geri dönüşün hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve mültecilerin kendileri tarafından ele alınma biçimini değiştirmiştir. UNHCR'ye göre, 2026'nın başına kadar 1,2 milyondan fazla Suriyeli komşu ülkelerden gönüllü olarak geri dönmüş; bunun yanında daha fazla sayıda ülke içinde yerinden edilmiş kişi de kendi bölgelerine dönmüştür. UNHCR bunu tarihi bir geri dönüş hareketi olarak nitelendirmiş, aynı zamanda bunun acil çözüm gerektiren önemli güçlükler de doğurduğunu vurgulamıştır. ⁶

Türkiye'den geri dönüşler bu hareketin kayda değer bir bölümünü oluşturmuştur. UNHCR verileri, Aralık 2024'ü izleyen dönemde Türkiye'den birkaç yüz bin Suriyelinin geri döndüğünü; bunun tek bir ev sahibi ülkeden gerçekleşen en fazla geri dönüşün Türkiye'den gerçekleştiğini göstermektedir. ⁷ Aynı zamanda, aynı kaynaklar; güvenlik, konut, altyapı ve eğitim ile ekonomik fırsatlara erişime ilişkin kaygılar göz önüne alındığında, güvenli, gönüllü, onurlu ve sürdürülebilir geri dönüş koşullarının birçok kişi için henüz oluşmadığını belirtmektedir. ⁸ Büyük bir geri dönüş hareketi ile sürdürülebilir geri dönüş koşullarının yokluğu şeklindeki bu iki tespit birlikte varlığını sürdürmektedir ve bu oturumlardaki katılımcıların kendi durumlarını anlatma biçimi açısından merkezi öneme sahiptir. Bu dönemde geri dönüşü yönetmek için yetkililer, geçici koruma altındaki kişilerin belirli bir zaman aralığında Suriye'ye sınırlı sayıda "Git-Gör" ziyareti yapmasına olanak tanıyan geçici bir düzenleme getirmiştir; bunun açıklanan amacı, kişilerin geri dönüp dönmeyeceğine karar vermeden önce koşulları değerlendirebilmesidir. Bildirildiği üzere, bu tür ziyaretleri yapanların büyük çoğunluğu sonrasında Türkiye'ye geri dönmüştür. ⁹

Geri dönüş sorusunun yanı sıra, hizmetlere erişimde de önemli değişiklikler olmuştur. Bu oturumlardaki kadınlar açısından en önemlisi sağlık hizmetlerine ilişkin

⁶ UNHCR, "Historic return of displaced Syrians presents opportunity and urgent challenges" (basın açıklaması), UNHCR Türkiye, <https://www.unhcr.org/tr/en/news/press-releases/unhcr-historic-return-displaced-syrians-presents-opportunity-and-urgent>

⁷ Aralık 2024'ten bu yana Türkiye'den geri dönüş sayısı için bkz. UNHCR Türkiye operasyonel güncellemeleri ve Operasyonel Veri Portalı, <https://data.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

⁸ UNHCR, "Historic return of displaced Syrians presents opportunity and urgent challenges" (yukarıdaki gibi); ayrıca bkz. Suriye Bölgesel Mülteci Dayanıklılık ve Müdahale Planı 2025

⁹ Geçici "Git-Gör" ziyareti düzenlemesi ve ziyaret edenlerin Türkiye'ye geri dönüş oranı için bkz. UNHCR Türkiye, hareket prosedürleri, <https://help.unhcr.org/turkiye/volrep/movement-procedures/> ve AIDA/ECRE Türkiye ülke raporu.

olandır. Bildirildiği üzere, 2026'nın başında yürürlüğe giren bir mevzuat değişikliği, geçici koruma altındaki kişilerin ayrı bir grup olarak devlet tarafından finanse edilen sağlık hizmeti aldığı önceki düzenlemeyi sona erdirmiş ve erişimlerini Türkiye vatandaşlarınıninkine daha yakın hale getirmiştir. Değişikliğe ilişkin haberlerde tanımlandığı biçimiyle, kapsam; kayıtlı istihdam ve sosyal güvenlik primlerine, özel sigortaya veya ödeme gücü olmayanlar için gelir testine dayalı bir sosyal yardım başvurusuna bağlanmış, acil sağlık hizmetleri ise herkes için erişilebilir kalmıştır.¹⁰ 2024'ün sonunda yapılan ilgili bir değişiklik ise, kayıtlı ve sigortalı istihdamı teşvik etme amacıyla, geçici koruma altındaki kişileri çalışma izni rejiminin bazı bölümlerinden muaf tutmuştur.¹¹ Kayıt ve ikamet kuralları da gündelik hayatı şekillendirmeye devam etmiştir. Türkiye, belirli bir mahallede kayıt yaptırabilecek yabancı uyrukluların oranına bir sınır uygulamaktadır; bağımsız izleme kuruluşları bu oranın son yıllarda düşürüldüğünü bildirmektedir.¹² Uygulamada bu "kapalı mahalle" düzenlemesi, geçici koruma altındaki kişilerin nerede adres kaydı yaptırabileceğini ve nerede konut kiralayabileceğini kısıtlamaktadır. İzleme kuruluşları ayrıca, adres doğrulama çalışmalarının zaman zaman kimlik kayıtlarının pasif hale getirilmesine yol açtığını ve bunun hizmetlere erişimi kesintiye uğratabildiğini bildirmiştir.¹³ İller arası seyahat, izin gerektirmeye devam etmektedir.

Geçici koruma rejiminin geleceği de bu dönemde kamuoyunda tartışılan bir konu olmuştur. Bildirildiği üzere, bu oturumların gerçekleştiği sırada yetkililerce rejimi sona erdirmeye yönelik bir karar açıklanmamış ve geçici koruma yürürlükte kalmaya devam etmiştir.¹⁴ Teyit edilmiş herhangi bir değişiklikten çok, belirsizliğin kendisi katılımcılar arasında tekrar eden bir kaygı kaynağı olmuştur. Uluslararası kuruluşlar, Suriye'deki koşulların birçok kişi için henüz güvenli ve onurlu bir geri dönüşe imkân vermediğini ve

¹⁰ 2026'nın başında yürürlüğe giren, geçici koruma altındaki kişilerin sağlık hizmetlerine erişimindeki değişiklik için bkz. UNHCR Türkiye, <https://help.unhcr.org/turkiye/information-for-syrians/access-to-health-services>

¹¹ 2024'ün sonunda getirilen, geçici koruma altındaki kişilere yönelik çalışma izni muafiyeti için bkz. AIDA/ECRE, *Ülke Raporu: Türkiye* (işgücü piyasasına erişim).

¹² Bir mahallede kayıt yaptırabilecek yabancı uyrukluların oranına ilişkin sınır için bkz. AIDA/ECRE, *Ülke Raporu: Türkiye*, <https://asylumineurope.org/reports/country/turkiye/content-temporary-protection/movement-and-mobility/freedom-movement>

¹³ Adres doğrulama ve kimlik kayıtlarının pasif hale getirilmesi için bkz. AIDA/ECRE, *Ülke Raporu: Türkiye*, <https://asylumineurope.org/reports/country/turkiye/content-temporary-protection/housing>

¹⁴ Geçici koruma rejiminin sürdürülmesi için bkz. AIDA/ECRE, *Ülke Raporu: Türkiye* (geçici korumanın sona ermesi) ve UNHCR Türkiye.

geri dönüşlerin gönüllü olması ile geri gönderme yasağı (non-refoulement) ilkesine uygun olması gerektiğini belirtmiştir. Bir arada ele alındığında bu gelişmeler; uzun süredir var olan düzenlemelerin aynı anda değiştiği ve bilginin çoğu zaman en çok etkilenen kişilere ulaşmadığı bir ortamı tarif etmektedir.

Bu rapor, işte bu arka plan ışığında okunmalıdır. Kasım 2025 ile Haziran 2026 arasında Mülteci-Der, İzmir’de geçici koruma altındaki Suriyeli mülteci kadınlarla bir dizi bilgilendirme ve odak grup oturumu düzenlemiştir. Bu rapor, katılımcıların bu oturumlarda paylaştıklarını ortaya koymaktadır. Beş temayı kapsamaktadır: toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, aile hukuku, geçici koruma altındaki kişilerin hakları ve gönüllü geri dönüş. Bu temalar, mülteci kadınların Mülteci-Der’e getirdiği sorularda tekrar tekrar ortaya çıktığı ve kadınların Türkiye’deki yaşamlarına ilişkin verdiği kararlarla yakından bağlantılı olduğu için seçilmiştir. Katılan kadınlar için bu beş tema ayrı ayrı meseleler değil, aynı karar sürecinin parçalarıdır. Kalmak ya da dönmek tercihi; konutu, çocukların eğitimini, sağlığı, evliliği ve bir kadının aile içindeki konumunu ilgilendirir. Yasal statüdeki bir değişiklik sağlık hizmetlerine erişimi etkiler. Bir evliliğin dini nikâh mı yoksa resmi nikâh mı olduğu gibi bir aile hukuku sorusu, velayeti ve çocuklarla seyahat edebilme imkânını etkiler. Mülteci-Der, bu nedenle bu temaları bir araya getirmeyi ve kadınların bunlara ilişkin kendi bakış açılarını kayda geçirmeyi seçmiştir.

Katılan kadınlar İzmir’in Basmane, Kadifekale, Karabağlar, Mevlana ve Bozyaka dâhil çeşitli semtlerde yaşamaktadır. Çoğu evli ve çocuk sahibidir. Bazıları eşleri Suriye’de veya Avrupa’da olan yalnız kadınlardır ve bir kısmı bu oturumlardan önce eşinden yıllarca ayrı kalmıştır. Birçoğu Türkiye’ye on yıl veya daha önce gelmiştir ve çocuklarının bir kısmı Türkiye’de doğmuş ya da burada büyümüştür. Oturumlar, uzmanlar tarafından sağlanan bilgilendirmeyi serbest tartışmayla birleştirmiş; böylece katılımcılar hem bilgi alabilmiş hem de kendi durumlarını kendi sözleriyle anlatabilmiştir.

3. Metodoloji

Bulgular, Kasım 2025 ile Haziran 2026 arasında Mülteci-Der ofisinde ve İzmir'in çeşitli semtlerinde topluluk ortamlarında düzenlenen bir dizi bilgilendirme ve odak grup oturumuna dayanmaktadır. Oturumların tarih, yer ve kolaylaştırıcılarıyla birlikte tam listesi Ek'te yer almaktadır.

Her oturum, bir bilgilendirme bileşenini odak grup tartışmasıyla birleştirmiştir. Uzmanlar oturum teması üzerine sunum yapmış, ardından katılımcılar görüş ve deneyimlerini paylaşmaya davet edilmiştir. Bu döngü boyunca çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bazı oturumlar kısa bir videoyla başlamıştır. Diğerlerinde, kolaylaştırıcının yaygın ifadeleri yüksek sesle okuduğu ve katılımcıların bunlara katılıp katılmadığını tartıştığı, ardından ilgili yasal hükümlerin açıklandığı "mitler ve gerçekler" yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların yasal çerçeve sunulmadan önce kendi görüşlerini ortaya koymasına olanak tanımıştır.

Katılımcılar geçici koruma altındaki Suriyeli kadınlardı. Yaş aralığı yaklaşık 18 ile 60 arasında, oldukça genişti. Çoğu evli ve çocuk sahibiydi. Bazıları eşleri Suriye'de veya Avrupa'da olan yalnız kadınlardı. Birçok oturuma, hem Arapça hem Türkçe konuşan Türkmen kökenli katılımcılar da katılmıştır. Katılımcı sayısı oturuma göre değişmiş, genellikle 9 ila 17 kadın arasında olmuş ve çocuklar çoğu zaman anneleri ile beraber oturumlara katılmıştır.

Oturumlar Türkçe yürütülmüş, ardışık Türkçe–Arapça çeviriyle desteklenmiştir. Bir oturumda, katılımcıların talebi üzerine, grup çevirisinin yerini, isteyenler için fısıltı çevirisi almıştır. Bir katılımcı daha sonra bunun takip etmeyi zorlaştırdığını ve grup çeviriyi tercih edecek bazı kişilerin grup baskısı nedeniyle bunu dile getirmediğini belirtmiştir. Çeviri yönteminin neyin paylaşıldığını ve anlaşıldığını şekillendirebileceği için bu durum burada kayda geçirilmiştir.

Tüm tanıklıklar anonimleştirilmiştir. Alıntılar yalnızca kodla belirtilmiştir; isimler ve kimlik belirtici ayrıntılar çıkarılmıştır. Alıntılar, açıklık için hafifçe düzenlenmiş ve kısa tutulmuş olabilir.

Bulgular az sayıda katılımcıyı yansıtmaktadır. Odak grup dinamikleri neyin paylaşıldığını şekillendirebilir; bazı katılımcılar diğerlerinden daha rahat konuşmakta ve başkalarının varlığı paylaşımı hem teşvik edebilmekte hem de caydırabilmektedir.

Rapor, İzmir'deki mülteci kadınların temsili bir tablosunu sunmaktan çok, bu katılımcıların aktardıklarına ilişkin bir kesit sunmayı amaçlamaktadır. İstatistiksel olarak temsil niteliği taşıdığını iddia etmemektedir.

4. Temel Bulgular

4.1. Toplumsal cinsiyet rolleri ve göçün etkileri

Oturumlar boyunca tekrar eden bir tema, göçün kadınlardan beklenen rolleri ve bu rollerin içerdiği emeği nasıl değiştirdiğiydi. Kolaylaştırıcılar bir oturuma toplumun kadınlara ve erkeklere hangi rolleri atfettiğini sorarak başladığında, katılımcılar önce Suriye için mi yoksa Türkiye için mi cevap vermeleri gerektiğini sormuştur. Sorunun kendisi, açıkça hissettikleri bir farka işaret ediyordu. Birkaç katılımcı, Türkiye'deki yaşamın sorumluluklarını azaltmaktan çok artırdığını anlatmıştır. İş hayatına atılmış kadınlar artık hem bu işi hem de ev işlerinin yürütülmesini üstleniyordu.

Katılımcılar iki ülkedeki yaşamı karşılaştırmıştır. OG1-K1 şöyle demiştir: "Suriye'de kadınlar erken yaşta evlenir ve ev işi yapar." OG1-K2 şöyle demiştir: "Türkiye'de hem dışarıda hem evde sorumluluğumuz var, bu yüzden çok yoruluyoruz." OG1-K3 değişimi erkekler açısından da tanımlamıştır: "Suriye'de adam idiler; burada erkek oldular." Genç bir anne olan OG1-K4, aynı değişimi geri dönmek istemeyen kızı üzerinden anlatmıştır: "26 yaşındayım, 11 yaşında bir kızım var. Suriye'ye gitmek istemiyor. 'Gidelim ama hemen geri dönelim' diyor, çünkü buraya alıştı ve oradaki hayatı istemiyor." Yalnız yaşayan bir kadının yükü daha da ağır olarak tarif edilmiştir. OG1-K5 şöyle demiştir: "Beş yıldır eşim yanımda değil, bu yüzden hem çalışıyorum hem de eve bakıyorum. Yoruluyorum ama yapabiliyorum."

Kadınların neler yapabilecekleri üzerine görüşler grup içinde farklılaşmış ve katılımcılar bunları kendi aralarında tartışmıştır. Bir uzman kadınların yönetici olup olamayacağını sorduğunda, yanıtlar farklılık göstermiştir. OG1-K6 alışılmış kabullere dayanmıştır: "Kadınlar duygusal ve fiziksel olarak güçsüz oldukları için yönetici olamazlar." OG1-K7 buna doğrudan karşı çıkmıştır: "Kadınlar daha iyi yöneticidir ve

erkeklerden daha iyi iş çıkarır.” Birkaç katılımcı, kadınların zaten erkeklerden daha fazla yük taşıdığını vurgulamıştır. OG1-K8 şöyle demiştir: “Kadının sorumluluğu daha fazla. Ev işi yapar, çocukla ve çocuğun okulu ile ilgilenir. Bir kadın birçok iş yapar; bir erkek tek bir iş yapabilir. Kadınlar erkeklerden daha fazla sorumluluk alır.” Bazıları, bir yerde çalışan erkeklerin evde çocuk bakımına katılmadığını belirtmiştir.

4.2. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet: farkındalık ve tutumlar

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet üzerine oturumlarda; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve dijital şiddet, ısrarlı takip ve çocuk yaşta evlilik dâhil olmak üzere farklı şiddet türleri tanıtılmıştır. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki koruyucu ve önleyici tedbirler açıklanmıştır.

Bu bilgilerin bir kısmı katılımcılar için yeniydi. Birkaçı, eşler arasındaki şiddetin bu şekilde adlandırılabileceğini bilmediklerini ve dijital şiddetin kendileri için yeni bir kavram olduğunu söylemiştir. Bir kısmı daha önce başka bir kuruluşun merkezinde benzer bir oturuma katılmıştır. Bazı katılımcılar sunulan bilgilerin tamamına katılmamıştır. OG1-K9, artan boşanma oranlarına işaret ederek erken evliliğin bu şekilde değerlendirilmesini sorgulamıştır: “Eskiden insanlar 13-14 yaşlarında evlenir ve uzun evlilikler yaşardı. Şimdi 20 yaşında evleniyorlar ve boşanma oranları çok arttı. Sizce bunun nedeni nedir?” Bu yanıtlar, katılımcıların ifade ettiği şekliyle kayda geçirilmiştir.

Tartışmalar sırasında bazı görüşlere grup içinden itiraz edilmiştir. “Mitler ve gerçekler” yönteminin kullanıldığı oturumlarda, kolaylaştırıcı toplum arasında yaygın olan ifadeleri okumuş ve katılımcılar bunları tartışmıştır. Bir kocanın bazen eşine el kaldırabileceği ve asıl ayıbın bunu başkalarına anlatmak olduğu yönündeki önerme üzerine OG6-K1 şöyle yanıt vermiştir: “Bunun böyle olması gerekmiyor.” Çocukların hatırı için şiddet içeren bir evliliği sürdürme konusunda yanıtlar ikiye ayrılmıştır. Bir katılımcı çocukların kalmak için bir neden olabileceğini söylemiş; OG6-K2 şöyle demiştir: “Çocuğumun böyle bir şeye tanık olmasını istemem”; OG6-K3 ise bir çocuğun “büyüdüğünde bunu unutamayacağını ve psikolojik sorunlar yaşayacağını” eklemiştir.

Parayı kazanan erkeğin evin reisi olduğu ve bir kadının dışarı çıkıp çıkamayacağına ya da kiminle görüşeceğine onun karar verdiği yönündeki ifade üzerine birkaç katılımcı karşı çıkmıştır. OG6-K4 şöyle demiştir: “Hayır, evin sorumluluğu yalnızca erkekte değildir. Sorumluluk herkestedir. Bir kadının izin istemek zorunda kalmaması gerekir. Evlilikten önce nasılsa, sonrasında da öyle olmalıdır.” OG6-K5, rica ile denetim arasındaki farkı anlatmıştır: “Bazı kocalar haber verilmesini sever; bazıları ise dayatır.” Kadınların kendi parasını kazanmasının ya da yüksek eğitim almasının ahlaki çöküşe yol açtığı yönündeki ifadeye verilen yanıt net olmuştur. OG6-K6 şöyle demiştir: “Katılmıyoruz. Bir kadının dışarı çıkıp kendi parasını kazanması ahlaki çöküş olduğu anlamına gelmez. Kendi parasını kazanan ve iyi bir ahlakla yaşayan birçok kadın var.” Ailelerin eşler arasındaki ilişkiye müdahale etmemesi gerektiği fikri üzerine görüşler yine farklılaşmış; bazıları uzlaştırmayı “yalnızca iki taraf da rıza gösterirse” yararlı görmüş, OG6-K7 ise şunu ek olarak belirtmiştir: “Türkiye’de kadınlar boşandıktan sonra haklarını alabiliyor.”

4.3. Çocuk yaşta erken evlilik

Erken ve çocuk yaşta evlilik, birçok oturumda tekrar eden bir tema olmuş ve katılımcılar bunu çoğu zaman kendileri gündeme getirmiştir. Kadınların birçoğu çocuk yaşta evlendirilmişti ve bunu doğrudan anlatmışlardır. OG5-K1, 13 yaşında evlendirilişini şöyle anlatmıştır: “Beni 13 yaşında evlendirdiler. Evliliğin ne olduğunu, kocanın ne olduğunu bilmiyordum. Türkiye’ye geldikten sonra eşime, burada insan olduğumu anladığımı söyledim. Hiçbir şey bilmediğim için çok ezildim. Nasıl başlarsa öyle gidiyor.” Daha sonraki bir aile hukuku oturumunda başkaları da benzer bir yaşta tarif etmiştir: “14 yaşında evlendim” demiştir OG7-K1; “Ben de 14 yaşındaydım” demiştir OG7-K2.

Birkaç katılımcı, erken evliliğin kızlar üzerindeki etkileri üzerine düşünmüş ve Türkiye’ye geldikten sonra kendi kararlarını değiştirdiklerini anlatmıştır. OG7-K3 şöyle demiştir: “Eskiden öyleydi. Buraya geldik, gördük. Ben büyük kızımı burada 17 yaşında evlendirdim.” OG4-K1, kızını erken evlendirdiğini ama yanından ayrılmadığını anlatmıştır: “Kızlarımı erken evlendirdim. Bu bizim âdetimizdi. Ama hiç yanlarından

ayrılmadım; hep destek oldum.” Erken evlendirilmiş olan kızı OG4-K2, kendi gelecekteki çocukları için şöyle demiştir: “Ben çocuklarımı erken evlendirmeyeceğim. 13 yaşında evlendim; çok zordu.” Bir başka katılımcı olan OG7-K8 ise şöyle demiştir: “Genç yaşta evlendim. Bazen aileme bunu bana nasıl yapabildiklerini soruyorum. Bana, bana sorduklarını ve benim de evet dediğimi söylüyorlar. Ben de evliliğin güzel bir elbise giymekten ibaret olduğunu düşündüğüm için evet dedim. Bana evliliğin ne olduğunu ve ne kadar zor olduğunu anlatmadılar.” Bazıları beklentilerin bölgeler arasında değişebildiğini ifade etmiştir: OG5-K2, kızının 24 yaşında evlendiğini ve kendi babasının hâlâ “erken evlendi; 26 olsa daha iyi olurdu” diye düşündüğünü söylemiştir.

Katılımcılar çocuk yaşta erken evliliği eleştirmiştir de. OG7-K4, ailelerin “sorumluluğu kendileri taşıyamadığı için bunu başka bir aileye devrettiğini; böylece kızlara haksızlık ettiğini” söylemiş; OG7-K5 ise şöyle demiştir: “Evlenmeye hazır olmayan kızlarını veren babalara yazıklar olsun.” Yalnızca dini nikâh ile olabilecek bu evliliklerde katılımcılar, boşanma da dâhil olmak üzere pratikteki eksikliklere dikkat çekmiştir. Bir oturumda, kolaylaştırıcı 15 yaşın altındaki her evliliğin yasak olduğunu ve çocuk istismarı sayıldığını açıkladığında, çocuk yaşta evlendirilmiş katılımcılar “gördünüz mü?” der gibi birbirlerine bakmıştır. OG7-K4, çocuk yaşta evliliklerin bildirilmesine ilişkin yükümlülüğü bilmediklerini söylemiş ve şöyle demiştir: “Bilseydim babamı ve ağabeyimi ihbar ederdim. Yengem çok küçüktü ve evlenmeye hazır değildi.”

4.4. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı oturumu, HPV ve meme kanseri farkındalığı ve erken teşhise odaklanmıştır. Katılımcıların konuya ilişkin mevcut bilgi düzeyini ve uygulamalarını anlamaya yönelik sorularla başlamıştır. Birkaçı daha önce tarama yaptırdığını, yalnızca biri düzenli olarak doktora gittiğini söylemiş; dördü düzenli gitmediğini ama evde kendini kontrol ettiğini belirtmiştir. Tartışma, korkunun kontrol ve takip muayenelerine gitmenin önünde bir engel olduğunu göstermiştir. OG3-K1 şöyle demiştir: “Bir kitlem var. 2018’de doktor ikisinde de kitle olduğunu söyledi. Korktuğum için gitmiyorum ama her duşta kendimi kontrol ediyorum.” OG3-K3 şöyle demiştir: “Üç

yıl önce bir kitle vardı. Doktor ilaç verdi ve geçmezse örnek alması gerekeceğini söyledi. Korktum ve kontrole gitmedim.”

Oturum, belgelere ve kimlik kayıtlarına bağlı engelleri de ortaya çıkarmıştır. Katılımcılar arasında, kimlik kaydı pasif olan ya da belgesi olmayan kadınlar vardı; bunlardan biri hamileyken boşanmış ve yeni doğan bebeğinin de kimlik belgesi yoktu. Bu koşullar, bir kadının doktora erişip erişemeyeceğini doğrudan etkilemektedir. Bu durum, oturumda ele alınan farkındalık meselesinin ötesinde yapısal bir engel olarak da ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar, oturumun kendilerine daha önce sahip olmadıkları pratik bilgileri verdiğini söylemiştir. OG3-K4 şöyle demiştir: “Lekelerin çıkabileceğini bilmiyordum; belirtileri öğrenmek iyi oldu, görürsek artık bileceğiz.” Oturumu yürüten hemşire, kadınları hastalığın kendilerine uğramayacağını varsaymamaları konusunda yüreklendirmiş ve kendi kendine muayenenin yalnızca birkaç dakika sürdüğünü anlatmıştır. Oturum, aşağıda ele alınan sağlık hizmetlerine erişim konusundaki daha geniş sorularla bağlantılıdır. Kapanış toplantısında OG9-K1, oturuma katılmanın daha önce çekindiği bir smear testine gitmesi için kendisini cesaretlendirdiğini söylemiştir: “Üreme sağlığı oturumu bana cesaret verdi. Bir test olduğunu biliyordum ama korktuğum için gitmiyordum. Testi yaptırmaya karar verdim.”

4.5. Aile hukuku

Katılımcılar aile hukukunu en çok evlilik, boşanma ve velayetle ilişkilendirmiştir. Oturumlarda; dini ve resmi nikâh arasındaki fark, Türkiye’de evlenme süreci, resmi nikâh içinde ve dışında velayet, muvafakat ve üçüncü ülkeye yerleştirme dosyaları ele alınmıştır. Resmi nikâh dışında doğan bir çocukta velayetin kanunen anneye ait olduğu katılımcılara anlatılmıştır. Bu açıklamanın ardından çok sayıda soru yöneltilmiştir ve tartışmalar boyunca katılımcıların kendi yaşam koşulları belirleyici olmuştur.

Resmi nikâhın değeri üzerine görüşler farklıydı ve çoğu zaman deneyim üzerinden dile getirilmiştir. OG7-K6 şöyle demiştir: “Resmi nikâhımız yok ama kocam bana bakıyor, elhamdülillah, sorun yok.” OG7-K7, bir güçlüğü ardından karşıt görüşü dile getirmiştir: “Oğlumun resmi nikâhı vardı; şimdi kız gitti ve onları boşatmaya çalışıyoruz.

Resmi nikâha ne gerek vardı? Olmasaydı bu derdi yaşamazdık.” Oturumlarda boşanma hakkının var olduğu ve dini nikâhta boşanma hakkının erkekte olduğu açıklanmıştır. “Mitler ve gerçekler” yöntemiyle gündeme gelen çokeşlilik konusunda katılımcılar aile deneyimlerine dayanmıştır. OG7-K8 şöyle demiştir: “Babamın birkaç eşi vardı; evde birçok sorun yaşanırdı”; OG7-K9 ise Türkiye’deki fiili sınırlamalara dikkat çekmiştir: “Yalnızca bir eşi eş olarak kaydedilebiliyor.”

Katılımcılar, çoğu geri dönüşle bağlantılı, ayrıntılı ve pratiğe dair sorular sormuştur. Yalnızca dini nikâhın bulunduğu durumlarda velayete dair sorular sormuş; bunun içinde bir annenin biyolojik babanın muvafakati olmadan çocuklarıyla yurt dışına çıkıp çıkamayacağı ya da Suriye’ye gidip gidemeyeceği de vardı. Biri, çocukların annesi geri döndükten ve oğlu Türkiye’de kaldıktan sonra bir büyükannenin torunlarını Suriye’ye götürüp götürmeyeceğini sormuştur. Bir diğeri, kimlik belgesi olmayan bir gelin ve bebek hakkında, gönüllü geri dönüş yapıp yapamayacaklarını sormuştur. Eşi üç yıl önce çocuklar için muvafakatname bırakarak Suriye’ye giden bir kadın, velayetin artık kendisinde olup olmadığını sormuştur.

Hukuki yardım (Adli Yardım) ve İzmir Barosu hakkında, adliyedeki büroları dâhil olmak üzere birçok katılımcının bilgi sahibi olmadığı görülmüş, bilgilendirme amacı ile Baro Kadın Hakları Merkezi hakkında bilgi verilmiştir. Boşanma, şiddet ve benzeri konularda buradan danışmanlık ve destek alabilecekleri söylenmiştir. Bir katılımcı, Baro binasında hukuki yardım başvurusu yapmanın polise haber verilmesine yol açıp açmayacağını sormuştur. Katılımcılara ayrıca, göç idaresinin gönüllü geri dönüş öncesinde medeni hâl veya kayıt düzeltmeye yönelik adli yardım projesinden haberdar olup olmadıkları sorulmuş; çoğu haberleri olmadığını söylemiştir.

Birden fazla oturumda katılımcılar tartışmayı, bazılarının daha önemli olarak nitelendirdiği vatandaşlık konusuna taşımıştır. OG5-K3, Türkiye’de okuyan veya üniversitede olan çocukların vatandaşlığa başvurup başvuramayacağını sormuştur. OG5-K4, sonuçlanmamış bir vatandaşlık başvurusunun belirsizliğini şöyle anlatmıştır: “Vatandaşlık için başvurduk; göç idaresinden biri bizimle görüştü ama bize bir takip numarası vermediler. Başvurumuzun hangi aşamada olduğunu nasıl öğrenebiliriz?”

4.6. Geçici koruma altındaki haklar ve sağlık hizmetlerine erişim

Katılımcılar, geçici koruma statüsünün bir ikamet izniyle değiştirilebileceğine dair haberler duyduklarını, geçici koruma rejiminde olası değişikliklere ilişkin kaygılarını dile getirmiştir. Birkaçı bu tür haberleri sosyal medyadan duyduğunu ve doğru olup olmadığını bilmediğini söylemiştir. OG4-K3 şöyle demiştir: “Geçici korumanın iptal edileceğini ve ikamete geçeceğimizi duyuyoruz. Nasıl ödeyeceğiz? Pasaportum yok. İkamet izni için başvurmak üzere Suriye’ye gidip tekrar giriş yapamam. Bir de pasaport çıkarmanın ve ikamet iznine başvurmanın çok pahalı olduğunu söylüyorlar.” OG8-K1, soruyu doğrudan geri dönüşle ilişkilendirmiştir: “Okullar kapanınca Suriye’ye gönüllü geri dönüş yapacağız.” OG8-K2 ise tersini söylemiştir: “Henüz dönmeyi düşünmüyoruz. Gidenler pişman oldu.” Geçici korumanın sona ereceğine dair Temmuz ayı için bir son tarih söylentisi katılımcılar arasında dolaşmış; uzman, geçici korumayı sona erdirmeye kararının Cumhurbaşkanlığı’na ait olacağını, ancak birkaç ay sonra durumun ne olacağını kimsenin söyleyemeyeceğini açıklamıştır.

Geçici koruma yönetmeliğindeki değişiklikten sonra sağlık hizmetlerine erişimin tutarsız hâle geldiği anlatılmış ve birkaç katılımcı, küçük rahatsızlıklar için artık hastaneye gitmediklerini söylemiştir. OG8-K3 şöyle demiştir: “Hasta olduğumuzda artık hastaneye gitmiyoruz. Sadece ciddi bir şey olduğunda gidiyoruz; şimdilik soğuk algınlığı gibi basit şeyleri evde tedavi ediyoruz.” Birkaçı, muayeneler ve tetkikler için ücret alındığını ya da ilaçlara ulaşamadıklarını bildirmiş ve ücretlerin neden çıktığına dair belirsizliği anlatmıştır. OG4-K4 şöyle demiştir: “Çocuk için 300 lira aldılar. Sizi başka bir yere yönlendiriyorlar, orada da yaklaşık 300 lira istiyorlar. Muayenelere devam etmedik. Barkodu okutmadan ne ödeyeceğinizi söylemiyorlar.” OG4-K5, bir göçmen sağlık merkezindeki ücretsiz bir muayenenin ardından beklenmedik bir eczane faturasını anlatmıştır: “Sigorta olmadığı için ilaç 2.600 lira tuttu; kartımın pasif olduğunu ve verilerimi güncellemem gerektiğini söylediler.” OG4-K6, belgeli ve belgesiz bir durum arasındaki farkı vermiştir: sağlık raporu olduğunda muayene ücretsizdi; farklı bir şikâyetle gittiğinde ise ücret ödedi.

Diğerleri, kimlik kayıtlarının pasif olduğunu ya da bir aile bireyinin işe girmesiyle genel sağlık sigortasının (GSS) kapandığını ve kayıtların yeniden açılması için gereken adımları anlatmıştır. Kızılay kartının ücretlerin belirlenmesindeki rolü gündeme gelmiş

ve katılımcılar kart sahiplerinden ücret alınıp alınmadığı konusunda görüş ayrılığına düşmüştür: “Kızılay kartı olanlar ödemiyor” demiştir OG4-K7; “Hayır, kart sahiplerinin de ödediğini görüyorum” demiştir OG4-K8. Uzman katılımcılara; her ücretin ne için olduğunu sormalarını, fatura istemelerini, hasta hakları birimlerine başvurmalarını ve ödeyemiyorlarsa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvurmalarını önermiş, taleplerin yazılı olarak yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcılar ayrıca “kapalı mahalle” ikamet kaydı uygulamasının konut bulma ve barınma üzerindeki etkisini anlatmıştır. OG4-K9 şöyle demiştir: “Bu kapalı mahalle uygulaması büyük sorunlar yaratıyor. Mahalle kapalı olduğu için istediğimiz yerde ev kiralayamıyoruz. İstemediğimiz yerlerde kötü konutlara çok kira ödüyoruz.” Bazı katılımcılar, Suriye’deki gelişmelerin ardından, kamu kurumlarında ve özellikle sağlık kuruluşlarında nefret söylemine ve ayrımcı muameleye maruz kaldıklarını bildirmiştir. Bildirildiği üzere, bazıları görevliler tarafından neden henüz geri dönmediklerinin sorulduğunu anlatmıştır: “Esad gitti; siz hâlâ neden gitmediniz?” OG8-K4, kurumların kendisini sokaktan daha çok rahatsız ettiğini söylemiştir: “Bu tür sözleri daha çok kurumlarda duyuyoruz. Sağlık ocaklarında, pazarlarda soruyorlar. Komşularımızdan ve ev sahiplerimizden o kadar duymuyoruz.” OG8-K5’i en çok zorlayan şey “yük olma duygusu” olmuştur; oysa dönecek bir evi olmadığını ve artık buraya yerleşmiş çocuklarının zorlanacağını açıklamıştır. OG8-K6, kendisine hizmet vermeyi reddeden bir ulaşım görevlisini şikâyet ettikten sonra, geri döndüğünde görevlinin orada olmadığını söylemiştir.

4.7. Gönüllü geri dönüş

Gönüllü geri dönüşün kendileri için ne anlama geldiği sorulduğunda, katılımcılar farklı yanıtlar vermiştir. Bazıları savaşın bitmesini sevinçle karşılamıştır: “Savaş bitti, buna çok seviniyoruz.” Ancak birçoğu geri dönüşü, çocuklarının değil, ailenin yaşlı bireylerinin taşıdığı bir umut olarak tarif etmiştir. OG2-K1 şöyle demiştir: “Bu aile büyüklerin hayaliydi, yetişkinler için kurulmuş bir hayal. Ama burada büyüyen çocuklar gitmek istemiyor; kalmak istiyorlar. ‘Geldiğimizde çocuktuk, şimdi büyüdük’ diyorlar.” Aynı katılımcı, çocuklarının gündeme getirdiği dil engelini anlatmıştır: “Çocuk, ‘Orada

Arapçayı nasıl öğreneceğim?’ diye soruyor. Ben de ‘Burada Türkçeyi nasıl öğrendiysek, orada da Arapçayı öyle öğreniriz’ diyorum ama kabul etmiyor.”

Katılımcılar gönüllü geri dönüşü aileleri bölen bir konu olarak tarif etmiştir. Bildirildiği üzere, erkekler çoğu zaman dönmeye daha eğilimliken, Türkiye’de büyümüş çocuklar ve gençler buna güçlü biçimde direniyor, kadınlar ise sıklıkla bu ikisi arasında kalıyorlar. OG2-K2 ikilemi şöyle anlatmıştır: “Çocukları burada bırakıp gidersek ayrı düşeceğiz. Eşimin yanına gidersem, bir ayrılık olacağı için dönüş boşa gidecek. Gidersem aklım burada kalacak.” OG2-K3, Türkiye’de doğan bir çocuğu anlatmıştır: “Oğlum ‘anne, ben burada doğdum, o yüzden burada kalmalıyım’ diyor.” Birkaçı, kimisi dil engeline kimisi savaşın yarattığı travmaya bağlı olarak, geri dönüşü kesin biçimde reddeden çocuklarını anlatmıştır. OG2-K4 şöyle aktarmıştır: “İki yaşındayken üzerine ev çöktü; bir travma bıraktı, sol gözü görmüyor. Bu sorular gündeme geldiğinde o günleri hatırlıyor ve dönmek istemiyor.” OG2-K5, çocukların geri dönmek için ne kadar ileri gidebildiğini anlatmıştır: “Oğlum gitmemek için kendini bir motosikletin önüne attı; bacağı kırıldı ve bu yüzden geri dönüş yapamadık.”

Katılımcılar, geri dönüşe ilişkin bilgi için temel olarak Suriye’deki yakınlarına ve sosyal medyaya, ayrıca il göç idaresine yaptıkları bireysel başvurulara dayandıklarını söylemiştir. Birçoğu bu konuda kurumlarla çok az teması olduğunu belirtmiştir. OG2-K6 şöyle demiştir: “Dernekten, göç idaresinden ya da BM’den bilgi almıyoruz. İlk kez gönüllü geri dönüş üzerine bir bilgilendirme oturumuna katılıyoruz.” Birkaçı, Suriye’deki yakınlarının kendilerine gelmemelerini öğütlediğini ve geri dönenlerin kararından pişman olduğunu bildirmiştir. OG2-K7 şöyle demiştir: “Gidenlerin çoğu pişman. Bize öğüt yolluyorlar: gelmeyin. ‘Orası cennet, burası cehennem sanıyorduk; tam tersiymiş.’ diyorlar.” OG2-K8, kayınvalidesinin geri dönüşünü anlatmıştır: “Dört yıl önce kayınvalidem geri döndü. Tek bir odada yaşıyor. Ne elektrik var ne su. Hiçbir düzen yok.”

Hangi koşulların geri dönüşü mümkün kılacağı sorulduğunda, katılımcılar barınma imkânlarını, okulları, sağlık hizmetlerini ve temel altyapıyı göstermiştir. OG2-K2 şöyle demiştir: “Bir ev olursa dönebiliriz.” OG2-K9 şöyle demiştir: “Sağlık hizmetleri, okullar. Okul yok. Çoğu yıkılmış. Oradaki okula giden çocukları gördüğümde çok üzülüyorum.” Birkaçı sıfırdan başlamak istemediğini söylemiştir. OG2-K8 şöyle demiştir: “Sekiz yıl

kampta kaldık ve tek kelime Türkçe öğrenmedik. İzmir’de sıfırdan başladık. Şimdi gidersek tekrar sıfırdan başlamak istemiyoruz.” Katılımcılar ayrıca; Türkiye’de doğan ve Suriyeli olduğunu gösteren belgesi olmayan çocukların sınırı geçip geçemeyeceği dâhil, belgelere ilişkin pratik kaygıları dile getirmiştir. OG2-K3 şöyle demiştir: “Çocuklarımdan biri burada doğdu. Suriyeli olduğunu gösteren bir belge yok. Türkiye sınırını geçsek bile onu Suriye’ye sokmazlar.”

Katılımcılar ayrıca Suriye'nin bazı bölgelerinde çocuk yaşta evliliklerin, çok eşliliğin ve levirat evliliklerinin hâlen sürdüğünü; kadınların hakları ile genel durumlarının ise hâlâ iyileştirilmeye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. OG2-K1 şöyle demiştir: “Kadınlar [buradaki hakları ve sahip oldukları imkânlar hakkında] gözleri açıldı ve artık oraya dönmek istemiyorlar.”

Aile ayrılığına ilişkin kaygılar çoktu; bunlar arasında yalnız geri dönen eşler ve uzun süredir eşinden ayrı yaşayan kadınların anlatıları vardı. Bazı kadınlar geri dönüş kararlarını doğrudan kadın olmakla ilişkilendirmiştir. OG2-K10 şöyle demiştir: “Erkekler gidiyor, kadınlar gitmemek için boşanıyor. Kocalar gidebiliyor; gitmeye erkek karar veriyor, boşanmaya kadın karar veriyor.” OG2-K11 kendi konumu üzerine düşünmüştür: “Eşim ailesiyle yaşamaya gitti, ben gitmedim; kayınlarımla yaşamak istemiyorum. Suriye’de kendi evim, kendi arabam vardı. Şimdi kayınlarımla mı yaşayacağım?” Kolaylaştırıcılar, eşten ayrı kalmanın bazıları için zaten uzun süredir hayatlarının bir parçası olduğunu belirtmiştir.

4.8. Kuruluşlarla temas ve kadınların talepleri

Oturumlar boyunca katılımcılar, bu temalarda STK’lar ve resmi kurumlarla daha önce çok az temasları olduğunu anlatmıştır. Birkaçı, daha önce gönüllü geri dönüş, geçici koruma ya da aile hukuku konusunda bilgi almadığını ve genellikle bilgi almak için kurumlara başvurmadıklarını söylemiştir. Katılımcılarla yapılan kapanış toplantısında OG9-K2, kendi mahallesindeki bazı kişilerin sivil toplum kuruluşlarına temkinli yaklaştığını belirtmiştir: “Bizim bölgede daha çok toplantı yapın. Oradaki insanlar STK’lardan çekiniyor.”

Katılımcılar oturumları, yarattığı alan ve onları yürüten uzmanlar için değerli bulmuştur. OG9-K3 şöyle demiştir: “Uzmanlar ılımlıydı ve karşılıklı paylaşıma açıktı. Görüş alışverişi yapabildik. Burayı ikinci bir ev gibi görüyorum.” OG9-K1, haklarını bir avukattan duymasını şöyle değerlendirmiştir: “Bunu bir avukattan duymak çok iyi geldi. Haklarını bir Türk kadına anlatması gerekir, ama mülteci olarak bizim haklarımızı da savunması çok iyiydi.” Birkaçı, değerli buldukları bir erkek uzmanın katılımına değinmiştir. OG9-K4 şöyle demiştir: “Bir erkeğin empati kurabildiğini ve olaylara bizim tarafımızdan bakabildiğini görmek iyiydi.” OG9-K3 bundan yola çıkarak şöyle düşünmüştür: “‘Bu adam sevdiklerine, eşine kıyamıyorsa, bizim kocalarımız bize nasıl kıyıyor?’ diye düşündük.” OG9-K5, bir erkeğin, kendisinin bizzat yaşayamayacağı bir acıyı dile getirmesinin kendisini anlaşılmiş hissettirdiğini belirtmiştir.

Katılımcılar oturumlardan ne aldıklarını kişisel bir dille anlatmıştır. OG9-K1, aile hukuku oturumunun kendisine “daha çok kendimi ön plana çıkarmam, kendime şefkat göstermem ve değer vermem gerektiğini” düşündürdüğünü söylemiştir. OG9-K6, bilgilerin kendisine tanıdık geldiğini ama oturumun bunları hayata geçirmesi ve kendini düşünmesi gerektiğini ona hatırlattığını söylemiştir.

Katılımcılar bir dizi gelecekteki etkinlik talep etmiştir. Bunlar arasında; daha fazla aile hukuku ve kadın hakları oturumu, psikolojik destek, iş bulma konusunda yardım, çocuk yetiştirme ve ayrılığı yönetme üzerine oturumlar, 8 Mart gibi özel günlerde bir araya gelmeler, mahalle toplantıları ve iletişimde kalmak için bir WhatsApp grubu vardı. Aile hukuku konusunda OG9-K2 şöyle demiştir: “Aile hukukunu uzun uzun anlatın. Bizim bölgede boşanmalar çok arttı.” İş konusunda OG9-K7 şöyle demiştir: “Bize iş bulmamız konusunda yardımcı olabilir misiniz? Size daha çok güveniyoruz.” Psikolojik destek konusunda OG9-K3 ne istediğini şöyle özetlemiştir: “Toplum desteklemese bile psikolojik oturumlar iyi olur. Bu durumlarda kendimizi nasıl güçlü ve iyi hissedeceğimizi bilmemiz gerekiyor.” Sıklık konusunda katılımcılar, toplantıların ayda bir yapılmasını önermiş; bu aralığın uygun olduğunu ifade etmiştir. Bazıları, erkeklerin katılacağından kuşku duymakla birlikte, erkeklere yönelik oturumlar yapılmasını da önermiştir.

4.9. Uzman ve paydaş toplantısından izlenimler

Bir kapanış toplantısı; İzmir’de mülteci, sığınmacı ve göçmen topluluklarla çalışan sivil toplum kuruluşları, iki baro ve bir yerel yönetim kadın çalışmaları merkezinden yaklaşık on uzmanı bir araya getirmiştir. Toplantı; bu topluluklarla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularının ele alınmasında etkili yöntemler, katılımı artıran yaklaşımlar ve hassas konuların güvenli ve kültürel açıdan uygun biçimde ele alınması üzerine deneyim paylaşmak için düzenlenmiştir. Tartışma burada herhangi bir kuruluşa atfedilmeden özetlenmektedir.

Katılımcılar, mülteci toplulukların türdeş olmadığını ve toplumsal cinsiyet normlarının yaşa, etnik kökene, dine, bölgeye ve sosyoekonomik geçmişe göre değiştiğini belirtmiştir. Birkaçı, göçün ve Türkiye’deki koşulların kadın ve erkek rollerini değiştirdiğini ve bu değişimin kimileri tarafından güçlendirici, kimileri tarafından ise bir tehdit ya da yük olarak yaşandığını ifade etmiştir. İki ortam arasındaki toplumsal cinsiyet normları farkına da bağlı olarak, Türkiye’de kalmak isteyen gençler ve çocuklar ile geri dönmeyi planlayan aileler arasında gerilimler tarif edilmiştir.

Tekrar eden bir tema, bilgiye sahip olmak ile harekete geçmek arasındaki boşluktu. Katılımcılar, birlikte çalıştıkları kişilerin birçoğunun daha önce farkındalık oturumlarına katıldığını ve hakları ile hizmetlere dair temel bilgiye sahip olduğunu, ancak bu bilgiyi gündelik hayatta kullanma konusunda gerçek bir güçlük yaşadığını belirtmiştir. Bildirildiği üzere, kadınlar yaşadıklarının şiddet olduğunu bilebiliyor ve smear testi ile meme kanseri taraması gibi tarama hizmetlerini biliyor olabiliyor, ama harekete geçmekte ya da gitmekte tereddüt ediyor. Sunulan açıklamalardan biri psikolojikti; bunun içinde göçün ilk döneminde bazı sağlık kurumlarında ya da kamu kurumlarında yaşanan olumsuz deneyimlerin etkisi de vardı. Katılımcılar, tek seferlik oturumların yeterli olmadığı ve davranış değişikliğini desteklemek için tekrarlayan oturumlara, hatırlatmalara, danışmanlığa ve sürekli teşvike ihtiyaç duyulduğu konusunda görüş birliğine varmıştır.

Yöntemler konusunda katılımcılar, etkili buldukları yaklaşımları anlatmıştır. Katılımcılara ders anlatmak yerine onları konuşmaya teşvik etmek merkezi görülmüştür. Birkaçı, kadınların oturumları yalnızca bir eğitim olarak değil, bir sosyal destek alanı

olarak da gördüğünü ve etkileşimli ve keyifli yöntemlerin, uzun yerine odaklı oturumların, gerçek yaşam örneklerinin, kolaylaştırıcıların kendi deneyimlerini paylaşmasının ve küçük grup çalışmalarının katılımı artırdığını belirtmiştir. “Mitler ve gerçekler” yöntemi, bunu kullanmış bir kolaylaştırıcı tarafından ayrıntılı olarak anlatılmıştır: yaygın ama zararlı kanıları tartışmaya sunmak, katılımcıların görüşlerini ifade etmesine olanak tanımış, ailelerin birlikte katıldığı durumlarda aile içi çatışmayı önlemeye yardımcı olmuş ve bir şeyin şiddet olduğunu zaten bilen kadınların bunu kendi aralarında adlandırmaya başlamasını sağlamıştır. Aynı kolaylaştırıcı, katılımcıların yargılanmadan dinlenmeye ihtiyaç duyduğunu ve çalışmaya acımanın değil dayanışmanın yön vermesi gerektiğini vurgulamıştır. Yapılandırılmış bir kadın insan hakları eğitim programının zaten var olduğu ve Arapça konuşan katılımcılar için çeviri desteğiyle kullanılabileceği belirtilmiştir.

Toplumsal cinsiyet konularında eğitim almış ve toplumsal cinsiyet normları üzerine kendi eleştirel değerlendirmelerini yapmış erkek uzmanların katılımı dikkat çeken bir bulgu olarak ele alınmıştır. Erkeklerin yürüttüğü oturumlar beklenenden daha olumlu geri bildirim almış ve toplumsal cinsiyet eşitliği mesajlarının erkekler tarafından iletilmesinin bazı katılımcılar üzerinde güçlü bir etki yarattığı düşünülmüştür. Katılımcılar, erkek uzmanların kendi topluluklarındaki erkeklerle de çalışabileceğini önermiştir. Bir kuruluş, sivil toplumla önceden çok az teması olan heteroseksüel erkeklerle, gündelik konulardan başlayıp yavaş yavaş toplumsal cinsiyete geçerek ve onlara genç erkek çevirmenler aracılığıyla ve gündelik ortamlarda ulaşarak çalıştığını anlatmış; erkeklerin de ifşa korkusuyla konuşmakta tereddüt ettiğini ve yalnızca erkeklere açık bir alanın katılımı kolaylaştırdığını belirtmiştir. Karar verme gücünün çoğu zaman erkeklerde olduğu, oturumların ise genellikle kadınlara verildiği gerekçesiyle, farkındalık çalışmalarının erkekleri de kapsamaması gerektiği önerisi yinelenmiştir.

Katılımcılar, hizmetlere yönelik güven ve bilgi eksikliğine işaret etmiştir. Adli yardım mekanizmalarının yeterince bilinmediği söylenmiş ve resmi kurumlara başvurma korkusu yaygın olarak, oturumlarda gündeme gelen bir soruyla özetlenmiştir: “Baroya gidersek polise haber verirler mi?” Gönüllü geri dönüş desteğine ilişkin bilginin de eksik olduğu görülmüştür. Katılımcılar, mülteci topluluklarında güven inşa etmenin zor

olduğunu ve bunun toplum merkezi temelli modeller aracılığıyla daha kolay sağlanabildiğini belirtmiştir.

Birkaç katılımcı, mülteci kadınların koruma mekanizmaları içindeki kendine özgü konumu üzerine düşünmüştür. Şiddeti bildiren ve sonra şikâyetinden vazgeçen bir mülteci kadının, bir vatandaşın karşılaşmayacağı, statüsüne yönelik riskler de dâhil ek sonuçlarla karşılaşabileceği ve failin sınır dışı edilmesi ihtimalinin başlı başına bildirimci caydırabileceği belirtilmiştir. Kadın hakları alanından katılımcılar, kadınların karşılaştığı güçlüklerin birçok bakımdan gruplar arasında ortak olduğunu gözlemlemiş, aynı zamanda mülteci kadınların statülerine bağlı ayrımcılık biçimleriyle karşılaştığını da kabul etmiştir. Psikososyal ihtiyaçlar baştan sona gündeme gelmiş; bunlar arasında geçici korumanın geleceğine ilişkin belirsizliğin etkisi, geri dönüş kararları üzerine aile içi çatışma ve ekonomik zorluğun ruh sağlığı üzerindeki etkisi vardı.

Katılımcılar kendi alanları üzerine eleştirel biçimde de düşünmüştür. Birkaçı, bir hizmet sağlayıcı ilişkisinin üstenci hale gelip gelemeyeceğini ve veri toplamanın toplulukların mı yoksa fon sağlayıcıların mı işine yaradığını sorgulamıştır. Bazıları, uzun yıllar ve birçok projenin ardından, şimdi en yararlı olanın ne olduğuna dair belirsizliği ve ihtiyaçların artmasına karşın desteğin aynı hızda artmadığı yönündeki ortak değerlendirmeyi dile getirmiştir. Tek seferlik eğitimden uzun vadeli güçlenmeye geçiş, aynı dili konuşan kişilerce verilen akran ve topluluk temelli eğitimin değeri ve her şeyden önce dinlemenin önemi konusunda geniş bir uzlaşma vardı. Kuruluşların aktardığına göre topluluklarda en yaygın bilgi ihtiyaçları şunlardı: geçici korumanın geleceği, vatandaşlık süreçleri, sağlık hizmetlerine erişimdeki değişiklikler, gönüllü geri dönüş, çocukların velayeti ve sınır geçişleri, belgesi olmayan kişilerin ve yeni doğanların durumu ve Türkiye’de kalmak isteyen gençler ile çocuklar üzerine aile içi çatışma.

5. Sonuç

Döngü boyunca katılımcılar, destek çalışmalarının sürdürülmesini ve genişletilmesini talep etmiştir. Daha fazla aile hukuku ve kadın hakları oturumu, psikolojik destek, iş bulma desteği ve çocuk yetiştirme ile aile ayrılığını yönetme üzerine oturumlar istemişlerdir. Yaşadıkları yere daha yakın etkinlikler ve oturumlar arasında da iletişimlerini sürdürebilecekleri yollar talep etmişlerdir. Ayrıca, kendilerini en çok

etkileyen konularda kurumlardan açık ve güvenilir bilgiyi tekrar tekrar talep etmişlerdir: geçici koruma, sağlık hizmetlerine erişim, vatandaşlık ve gönüllü geri dönüş.

Bir arada ele alındığında, oturumlar eşzamanlı baskılarla mücadele eden bir kadın grubuna işaret etmektedir. Geri dönüş kararları konut, çocukların eğitimi, sağlık ve aile ilişkileriyle şekillenmekte ve nadiren yalnızca kadınların elinde olmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişim belirsiz olarak tarif edilmiş ve statüye ilişkin değişiklikler, katılımcıların çoğu zaman ilk olarak kurumlardan değil sosyal medyadan duyduğu bir kaygı kaynağı olmuştur. Bazı katılımcılar, hizmet aradıkları ortamlar dâhil, Suriye'deki gelişmelerin ardından sertleşen tutumları anlatmıştır.

Aynı zamanda oturumlar, katılımcıların neyi yararlı bulduğunu da göstermiştir. Bilgilendirme ile açık tartışmanın birleşimi, kadınların hem rehberlik almasına hem de kendi durumları üzerine düşünmesine olanak tanımıştır. Bazıları, bunun sonucunda kararlarını değiştirdiğini anlatmıştır; sağlık taramasına gitmek ya da kızları için erken yaşta evliliği yeniden değerlendirmek de buna dâhildi. Uzman ve paydaş kuruluşlarla yapılan kapanış toplantısı, bu yöntemler ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile üreme sağlığının mülteci topluluklarla nasıl etkili biçimde ele alınabileceği değerlendirildi.

Bu bulgular, katılımcıların dile getirdiği kaygılar ve talepler olarak kayda geçirilmiştir. Erişilebilir bilgiye, hukuki ve psikolojik desteğe ve mülteci kadınlara ayrımcılık yapmaksızın hizmet sunulmasına dair süregelen bir ihtiyaca işaret etmektedir. Mülteci-Der, bu kaygıları belgelemeye ve ilgili kurumlarla paylaşmaya ve gündeme getirmeye devam edecektir.

Ek I: Odak Grup ve Bilgilendirme Toplantıları

No	Tarih	Tema	Yer	Katılımcılar	Ana konular
1	26.11.2025	Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele mekanizmaları	Mülteci-Der ofisi, İzmir	17 kadın (yaklaşık 18–60 yaş)	Toplumsal cinsiyet rolleri; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri (fiziksel, psikolojik, ekonomik, dijital, ısrarlı takip, çocuk yaşta evlilik); 6284 sayılı Kanun kapsamındaki koruyucu ve önleyici tedbirler
2	11.12.2025	Gönüllü geri dönüş	Mülteci-Der ofisi, İzmir	9 kadın (karışık Arap ve Kürt kökenli; bazıları yalnız kadın)	Gönüllü geri dönüşün anlamı; bilgi kaynakları; geri dönüş koşulları; Suriye’de kadınların durumu; çocuklar üzerindeki etkisi; aile

					ayrılığı; UNHCR geri dönüş yardımı
3	18.12.2025	Cinsel sağlık ve üreme sağlığı (meme kanseri farkındalığı)	Mülteci-Der ofisi, İzmir	11 kadın (4 çocuk ve 2 bebekle); Basmane ve Kadifekale'den	Meme kanseri farkındalığı ve erken teşhis; kendi kendine muayene; korku ve belge dâhil engeller; mahalle oturumları
4	23.01.2026	Geçici koruma altındaki kişilerin hakları	Mülteci-Der ofisi, İzmir	9 kadın ve kız (yaklaşık 16-55 yaş)	Geçici koruma altındaki haklar; sağlık hizmetlerine erişim ve son değişiklikler; veri güncelleme ve hizmetlere erişim; gönüllü geri dönüş; erken evlilik; kanser taraması
5	05.02.2026	Aile hukuku	Mülteci-Der ofisi, İzmir	12 kadın (1 çocuk)	Evlilik, boşanma ve velayet; dini ve resmi nikâh; muvafakat; üçüncü ülkeye yerleştirme dosyaları; hukuki yardım; vatandaşlık
6	12.03.2026	Toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet	Mülteci-Der binası, İzmir	11 kadın (17 çocukla)	Toplumsal cinsiyet rolleri; erken ve çocuk yaşta evlilik; boşanma; ailenin müdahalesi; ekonomik denetim; kadınların eğitimi ve çalışması
7	09.04.2026	Gönüllü geri dönüş	Karabağlar, İzmir (mahalle kafesi)	16 kadın (13 çocukla); Türkçe bilmiyorlardı	Bireysel bir karar olarak gönüllü geri dönüş; geri dönüş koşulları; Türkiye'de doğan çocuklar için vatandaşlık; çalışma izinleri ve geçim maliyeti; "Git-Gör" ziyareti talepleri
8	16.04.2026	Aile hukuku	İzmir	16 Türkmen kökenli Suriyeli kadın	Dini ve resmi nikâh; boşanma hakları; çokeşlilik; çocuk yaşta evlilik; Baro Kadın Hakları Merkezi
9	28.04.2026	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı (HPV farkındalığı)	Bornova, İzmir	19 Suriyeli kadın	HPV farkındalığı

10	07.05.2026	Haklar, sağlık ve gönüllü geri dönüş	Toplum merkezi, Basmane, İzmir	Yaklaşık 14 kadın (geniş yaş aralığı; biri akademisyen; bazıları yalnız kadın)	Sağlık hizmetlerine erişim ve GSS; ücretlendirme ve kimlik kayıtları; Suriye'deki gelişmelerin ardından kurumlarda nefret söylemi ve muamele; gönüllü geri dönüş; çalışma izinleri ve sosyal güvenlik
11	10.06.2026	Proje değerlendirme ve kapanış (katılımcılarla)	Mülteci-Der ofisi, İzmir	6 kadın (1 çocuk); Karabağlar, Mevlana ve Basmane'den	Oturumların ve uzmanların değerlendirilmesi; erkek uzmanın katılımı; çeviri; gelecekteki etkinlik talepleri; aile içi şiddete dair bir anlatı
12	24.06.2026	Proje kapanışı (uzmanlar ve ortaklar)	Mülteci-Der ofisi, İzmir	Ortak ve uzman kuruluşlardan 10 katılımcı	Proje çıktıları; mülteci topluluklarla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve üreme sağlığının ele alınmasında etkili yöntemler; göç sonrası toplumsal cinsiyet rolleri ve dönüşüm

Ek II: Anonimleştirilmiş Katılımcı Listesi

Aşağıdaki kodlar, bu raporda sözlerine yer verilen katılımcıları tanımlamaktadır. “OG” harfleri odak grubu, oturumu tarihiyle belirten numara ve katılımcıyı oturum içinde tanımlayan “K” (kadın) ile bir numara kullanılmıştır.

Kod	Oturum (tarih)	Kısa tanım (oturum notlarından)
OG1-K1 – OG1-K9	26.11.2025	Yaklaşık 18 ila 60 yaş arası, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet oturumuna katılan kadınlar
OG2-K1 – OG2-K12	11.12.2025	Çocuklu evli kadınlar, Arap ve Kürt kökenli; birkaçının eşi Suriye'de veya Avrupa'da
OG3-K1 – OG3-K5	18.12.2025	Basmane ve Kadifekale bölgelerinden, meme kanseri farkındalığı oturumuna katılan kadınlar
OG4-K1 –	23.01.2026	Yaklaşık 16 ila 55 yaş arası kadın ve kızlar; birkaçının sağlık

OG4-K9		ihtiyacı olan çocukları var
OG5-K1 – OG5-K4	05.02.2026	Aile hukuku oturumuna katılan, çoğu evli, Türkçe ve Arapça konuşan kadınlar
OG6-K1 – OG6-K7	12.03.2026	Toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet oturumuna katılan kadınlar
OG7-K1 – OG7-K9	16.04.2026	Aile hukuku oturumuna katılan Türkmen kökenli kadınlar; birkaçı çocuk yaşta evlendirilmiş
OG8-K1 – OG8-K6	07.05.2026	Geniş yaş aralığında kadınlar; bazıları yalnız kadın; sağlık, haklar ve geri dönüşü tartışan
OG9-K1 – OG9-K7	10.06.2026	Daha önce oturumlara katılmış, Karabağlar, Mevlana ve Basmane'den, kapanış toplantısındaki kadınlar

Mültecilerle Dayanışma Derneği, 2008 yılından bu yana, sığınmacı, mülteci ve zorunlu göçten etkilenen göçmenlerin evrensel insan hakları, uluslararası ve ulusal hukuk doğrultusunda onurlu bir şekilde hak ve hizmetlere erişebilmelerini sağlamak amacıyla hak temelli çalışmalar yürüten bir sivil toplum örgütüdür.

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Association for Solidarity with Refugees

Adres: Uğur Mahallesi 848 Sokak No:16

Konak / İzmir / Türkiye

Telefon : 0090 232 483 54 21

E-posta: bilgi@multeci.org.tr

Web: multeci.org.tr

